

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS manè diſcutienda, in Scholis Medicorum, die Jovis vigeſimâ-ſextâ Martii.

M. GUIDONE CRESCENTIO FAGON, Regi à ſanctioribus Conſiliis, Archiatrorum Comite, & Doctore Medico, Præſide.

An ex Tabaci uſu frequenti vitæ ſumma brevior?

I.

QUI neſcit in ſtudiis anatomicis primum eſſe ponendum Medicinæ tyrocinium, invitâ Minervâ ſalutis aras attingit. Nec genio meliore ducitur, qui ſe ad eas tantùm corporis humani partes evolvendas accingit, quas Galeni temporibus rudis adhuc Anatomia retexerat: ſibique ut emerito plaudit, ſi principum viſcerum figuram, colorem, ſitum, muſculorumque tendines & carnoſam molem agnoverit. Curtum illud artis operoſiſſimæ compendium, Lanii ſibi habeant & Coqui: ut quid pluris venundari, quid palato gratius condiri poſſit intelligant. At qui ea humani corporis arcana retegere meditatur, quæ Medicum nefas eſt ignorare, prima viſcerum quærat rudimenta: exiliora vaſa ſtylo & pneumaticis tubulis expandat: & quàm varia innumeræ glandulæ, vix lynceis oculis percipiendæ, offerant præterlabentibus ſuccis incernicula, ſedulus obſervet: tenuiſſimos nervorum proceſſus, & ex multiplici illorum in diverſas regiones diſtributione, partium conſenſus inquirat: ultima muſculorum ſtamina attentis oculis, conſpicillis adjuvantibus, & quas exiliores fibræ trochleas, fornices, ſpiras, arcus, cellulas extruant, animadvertat: atque ex illorum robore vel imbecillitate, de valetudine & vitæ diuturnitate benè vel malè auguretur. Neque verò in ſola cadaverum ſectione ponat operam: cum enim in vivente functionum omnium integritatem, tam fluidarum quàm ſolidarum partium, quibus ejus machina coaleſcit, diſcors ſervet conſpiratio: ut quantùm fluidarum impetus poſitos ſibi limites effringere tentat, tantùm ſolidarum robur niſus earum reprimat: non minori ſedulitate liquidarum motum, quàm ſolidarum ſtructuram par eſt inveſtigare. Viva itaque animalium

ſcrutare præcordia. Sed his apertis Naturam ſui ipſius interpretem auſculta. Nec ſcripta veterum, ſed quæ erunt oculis ſubjecta fidelibus conſule. Nec te à ſtudio veritatis dimoveant illi, qui craſſo Bœotûm in aëre nati, ne ſenes perdenda fateantur, quæ imberbes didicere, piaculum eſſe clamitant à veterum opinionibus recedere. Quis enim præpoſteram iſtam quam vovent antiquitati reverentiam, ut præfixam ſocordiæ larvam non agnoſcat? cùm non ſimili cultu vetuſtas probitatis leges retineant, nec antiquos mores obſervent. An quippe lucro averſum Hippocratis animum, atque ab eo laudatam ἀφιλαργυρίην venerantur illi? quibus adeò curam famæ cupido ſordidus aufert, ut & ſocios ſuis è ſtationibus fraudulenter ejicere, & in eorum ſpolia audeant involare? quid verò dum peregrinas invehunt conſuetudines, parent-ne meliùs edictis antiquorum? curant-ne quæ ſunt de ornatu decenti, à divino ſene Medicis imperata, cùm Tabaci abuſum, exemplo perniciem deducentes veniens in ævum, ampleċtuntur? ut nec jam pudeat, faciem illam, quæ & modeſtâ ſecuritate, & ſereno aſpectu ægrorum ſpes jubet eſſe ratas, deleterio pulvere conſpurcatam oſtentare, & manus fatali pyxide impeditas, ad judicium de vita aut morte ferendum admovere: minimùm ſolliciti, quòd rem nullâ ſatis magna mentis contentione agendam, quaſi aliud agentes, & Nicotianæ illuſionibus lymphati, tractare videantur.

I I.

ANTIQUOS Medicinæ proceres æquum eſt venerari, non quòd ea ignorarint, quæ noſtri ſæculi melior fortuna retexit; ſed quòd multa ſcitu digniſſima invenerint, poſteriſque nova commiſerint plurima, quæ majores illorum non attigerant. Si igitur illi Principes Medicinæ Genii, quos nullo adhuc præeunte duce, ad penetralia Naturæ ſcrutanda induxit ignea vis animi, hac ætate naſcerentur iterum, tot freti ſubſidiis, quæ nunc ad evolvenda Naturæ myſteria feliciter inſerviunt, quò non, ſuis cognita temporibus promoverent? & ſua ſi ſcripta ipſi commentariis illuſtrarent, quoties illa legentes ſtylum verterent? quot falſa, quot obſcura, cum veris & evidentibus permutarent? Vana facultatum idola nihil ignorantiæ malum levantia ab Æſculapii templis proſcriberent: nec jam operam perderent, ut inanes elementorum craſes ad ſtateram appenderent; ſed elegantem nervoſarum partium ſtructuram, ſanguinis aſſiduum motum, mutuoſque occurſus amari & acidi, dulcis & ſalſi, quos olim innuerat Hippocrates, ut vitæ, ita & functionum omnium cauſas agnoſcerent. Quæ itaque ſignaſſent veſtigia, ſimili labore, veri illorum diligentiæ cultores ſequantur. Veritatem, quâ nihil eſt antiquius, perpetuò venerentur, ejuſque amorem, vera ſemper tyronibus exponentes, inſpirent. Neque fas ſit, ut ex ſuggeſtu, indocilis quivis fæcunda de gente Meneni, ad libitum, dogmata gentium pene omnium unanimi conſenſu recepta impugnare audeat, ut

obſoletos errores ſcenæ iterum committat, in divinam artem dedecorum injurioſus auctor. Integer mentis, explodat quæ nihil attinent ad mechanicæ leges intelligendas, quibus viventium regitur & ſibi conſtat œconomia, ſenſuumque addictus fidei, illis teſtibus exploret, quid ad breve aut diuturnum ævum, læſam aut integram valetudinem, ſtabilis vel concidens partium textura, æquabilis vel tumultuoſus liquorum motus valeant. Atque ut in juventute firma partium ſtamina, conſtans illorum ſtructura, ſolida membrorum caro, & floridus cutis honos, ipſo tactu & viſu percipiuntur; unde ſanitas inculpata, validumque robur, quod juvenem præſcripta vegetum ad munia præſtat, agnoſcitur: ſic quantam humani corporis trahat ſecum ruinam partium nervoſarum lapſus, & quàm ſanguis à naturali circuitu deficiens, certa ſit & præceps interitus cauſa, multa quæ ſeneſcentem circumveniunt incommoda, edocebunt: neque enim ſolùm marceſcentibus cutis papillis illam rugis ſqualor exarat, depreſſiſve nervorum fornicibus, caro mollis & ex oſſibus pendula, vieta deturpat membra; ſed etiam exolutis ligamentis tarda podagra vel chiragra contundit articulos: viſcerum fibris ruptis aut attritis, illorum compages ſolvitur: & fatiſcente cordis elaſtico robore, gelidè quidvis ſenex timidéque miniſtrat. Tot porro ruinis acervatim concidentibus, ſic ubique ſanguini intercluditur iter, ut brevior illius in dies circuitus, tandem omnino cum calore & vitâ deſinat. Hæc verò quæ nonniſi poſt longam annorum ſeriem, & ſenſim fatali pereundi neceſſitate, bene natos occupant incommoda; illos ſæpe vel in ipsâ corripiunt adoleſcentiâ, ſi voluptatum abuſu præmaturè vim nervoſarum partium infringant, & ſtructuram ſubvertant, frequenti rerum iſtarum occurſu, quæ fibras membranarum irritant, convellunt, lacerant, torpore aggravant, aut roridi humoris pabulo defraudant. Quorum quidem omnium, Vini, Aquæ vitæ, Opii, & ſimilium, ſed maximè Nicotianæ immoderatus uſus, auctor eſt.

III.

VICTUS Americanus orbis ferum victorem cepit, & Americanos mores Hiſpanis inſpiravit: ſubreptâque novis Dominis libertate, & accelerato mortis gradu maleficæ ſtirpis abuſu, incolarum ſuorum ſervitutem & funera, Luis venereæ & Tabaci donis ultus eſt. Hanc Herbam *Picielt* & *Petum* dictam indigenis, *Tabacum* Hiſpanis, ſicque meliùs ſitam, dum terra incognita celaret, contaminato cum grege virorum turpi morbo laborantium Iberica claſſis advexit: & utrumque fraude malâ gentibus noſtris intulit, ut cum illis nova morborum hiſce regionibus incumberet cohors. Subductum à Luſitaniâ hujus Herbæ ſemen Nicotii Legati Regis operâ, & terræ mutuato ſub nomine Nicotianæ commiſſum, tam facilè noſtris ſolibus aſſuevit, quàm celeriter pravi docilis Gallica juventus illius abuſui mancipata eſt. Habitu ſui

generis planta, Hyoſcyamum minimum refert: ſed viribus Papaverum, Solanorumque omnium adſcribenda familiæ, Mandragoram etiam, Solanum furioſum, & Stramonium, ſulphure Narcotico, & oleo ſtillatitio deleterio vincit. Magnis tamen virtutibus æſtimanda, ſi recto & moderato adminiſtretur uſu, primas inter optima Medicinæ inſtrumenta partes obtinet. Naribus ſcilicet, cum opus eſt, excepta vel integra, vel trita in pulverem, membranam ſtimulat, quæ naſi & oſſium quibus extruitur, receſſus varios conveſtit. Illa vero contracta, papillas & glandulas, quibus eſt intertexta, conſtringit, atque ex his, velut ex ſpongiis manu compreſſis, mucum exprimit: quo quidem expurgato, ſeroſi latices motum eundem ſecuti, non ſecus ac aqua ſiphonibus elicita, è vaſis & glandulis vicinis continenter evocantur. Nec inſtigatione diſſimili, ſive Tabaci fruſtulum ore contineatur, ſive fumus à fiſtulis hauriatur; glandulæ maxillis appoſitæ, & ſalivæ ductus ſtimulati, contractione repetitâ ſalivæ vim maximam evomunt; qua fluxionum materia derivatur, & ſucceſſivâ membranarum vellicatione, pulmo viſcosâ pituitâ expeditus, ab aſthmate, tuſſi, catarrho, & aliis periculoſis affectibus liberatur. Nec modò crudelis dentium dolor ejus ſulphure conſopitur: quin etiam Nepenthis Homerici vices gerit, ſollicitæque inducit oblivia vitæ: contractâ facit in paupertate beatum, & cum ſpe divite manat in venas, animumque juvat: immo & quibus res eſt anguſta domi, annonæ penuriam fallit, & defluentis in ventriculum pituitæ copiâ, tolerandam præbet inediam, aut ſtupefacto nervorum ſenſu, diſſimulatâ fame latrantem ſtomachum lenit. Nec ſolùm internis medetur incommodis: ſed externa quoque depaſcentia curat ulcera & quæ plurium vim medicamentorum eluſerant, putridis abſumptis carnibus, ducit ad cicatricem. Sed quantò potentiùs tot præſtat admiranda, tantò certiùs conſtat, quàm multa ſint à Nicotianæ abuſu pertimeſcenda. Cum enim cauſtici vim exerit, quâ & ſordida mundat ulcera, & ad vivam uſque carnem cadaveroſos & quaſi corneos extuberantes proceſſus exedit: quos hoc adurente ſale tumultus excitabit, ſi frequentiore conſuetudine naribus admota, vel excepta fumo, teneras membranas offendens, gutturis & ventriculi nervos in ſpaſmos egerit, cumque illis nervoſum genus omne commoverit? quid damni non afferet ſaliva, ſi eo ſale imbuta in ventriculum impluens, alimentis admiſſis, & mox in chylum verſis, cum ſanguine in totum corpus deportandis, acrimoniæ hujus ſemina inſperſerit? an verò minus erit formidandum ſulphur illud Narcoticum aſſiduè inſpiratum? quod & atroces dentium cruciatus obtundere, & famem inducto torpore ſedare, immò & ſenſus omnes, atque una principes cerebri functiones ita potis eſt conſopire, ut Nicotianæ ebrius ſulphure, pocula lethæos ut ſi ducentia ſomnos arente fauce traxerit, miſeriarum oblitus ſibi beatus eſſe videatur. Quis

hæc cùm expenderit, si sapit & adhuc liber est, non timeat Danaos & dona ferentes?

IV.

ILLI robur & æs triplex circa pectus erat, qui non ignarus quàm horrenda symptomata Tabaci usum explorantem corriperent, illum tamen voluit experiri. Sed nullum mortis timuit gradum, qui venenum istud Cicutis nocentius, repetitis vicibus ausus est visceribus combibere: nec frequentes terribilis fumi expalluit haustus. Nonne potius illum corpus esse sine pectore crediderís, quem non terreat furiarum cohors, quæ ex illa Pandoræ pyxide exigui pulveris emissione miserum invaserit. Enimverò repente nescio quid veneni sævit in præcordiis: nauseâ & cardialgiâ stomachus lacessitur: diro vomitu ventriculus subvertitur: molesta vertigo caput ebrium quassat: tenebricosa suffusio instantis mortis pingit oculis imaginem. Tum porrò quantis anxium corpus caloris & frigoris alternis insultibus horret? quoties cor ipsum muneri deficiens, illi sanguinis & spiritus commercium denegat? adde quòd memoriæ thesaurus prima sit lethæi tubuli præda, quod nec sensuum, nec jam sit rationis compos, qui Nicotianæ sacris initiatur. Hæc si vigil aliquis viderit & vitæ principiorum jacturam præviderit, quæ tot ex tempestatibus sit pertimiscenda, postponet-ne vivendi desiderium Nicotianæ præstigiis? His juvet incantari miseros, quos tardiora fata votis manent, & ingrata quibus vita ducenda est in hoc, novis ut usque suppetat doloribus, aut quos victus tenuis macerat, deficiente crumenâ. Quærat in Nicotianæ fumo, nauta qui trans mare currit, & miles multo fractus membra labore, quò sibi vitæ tædium dissimulent. Strenua denique hæc exerceat inertia remigium vitiosum Ulyssis, & vulgus otiosum, fruges consumere natum. At si tibi ingenium est non incultum, nec turpiter hirtum, si gratia, valetudo contingat abundè, & tibi quod satis est, dederit Deus artemque fruendi: ut sapiens Ulysses Sirenum vitabis cantus, à stygiis tubulis abstinebis, & odore malefico os & fauces inficere, fugies cane pejus & angue; aut si te virtus deficiat, permittes ut libera amicorum consilia, atque etiam contumeliæ graves, te pudore suffundant, vel ut tandem eripiatur per vim mentis gratissimus error, quamvis sæpe clamites, Pol! me occidistis amici: ne, si te illorum indulgentia Nicotianæ furori commiserit, non modò pestis illa affligat humi divinæ particulam auræ, & vitiis onustum corpus animum quoque aggravet unà: sed ne illud ipsum corpus in primo juventutis limine præmaturâ senectute correptum, fiat Libitinæ quæstus acerbæ. Verùm his aures præbet obseratas Nicotianæ fumo lymphatus, aut si monitis annuerit, & hæc severus palam laudaverit, atque etiam servari lubricum ventis diviserit pulverem, jamjam futurus abstinens, jussus contagiosum fugere commercium, clam, quasi dum fallit amicos, se quoque fallat, lethæos redibit ad tubulos, quibus caput

& nervos infregit. Impedit enim consilium voluptas rationi inimica, & mentis, ut ita dicam, perstringit oculos: miseraque adeò sors illorum est quos obcæcat, ut mala sua, quod malum est ultimum, ament. In aliis voluptatibus, etiam maximis, deliciæ celeriter deflorescunt, fastidiumque illis est finitimum: atque ut plurimùm, pœnitentiam relinqunt potiùs quam desiderium. At qui Nicotianæ mancipantur illecebris, ita ejus lenociniis occupantur, ut ex consuetudine necessitas apud eos invaleat: & ex supervacuâ olim nugatione, res seria tandem exsurgat, quâ carere non possint. Immo inde sibi Nestoreos annos, vitamque à doloribus immunem pollicentur; & sanitati se potius quàm voluptati consulere dictitant, si faucibus perpetuò teter halitus saniesque manet: & si quidquid serosi humoris per publicas vias & cæca spiracula solet excerni, ad nares evocent. Verùm in fraudem inducti, odoratus organum præter Naturæ institutum assiduo Corysæ stillicidio deturpant. Nasus quippe Campanulæ figurâ odoribus excipiendis natus est: non ad percolandos humores instructus; cui muneri destinatæ partes, in morem infundibuli adornatæ sunt. Atque adeò solis infantibus, quibus è rorido nimis adhuc capite, serosa illuvies datâ qualibet porta ruit, muco nares turgent: & senibus, quibus malè jam connexis partium staminibus rimosum corpus effluit, indecora pendet stiria naso. At bene valentes, firmamque agentes ætatem, nisi catarrho laborent, vix mucum naribus deponunt, præter eum quo partis sensus obtunderetur. Longè igitur absunt à Naturæ proposito, qui tenuissimam membranam sagacem odorum judicem, Narcotico Tabaci sulphure, & irriguo humorum flumine obruunt: osseosque cancellos mirâ arte elaboratos ad retinenda suaveolentis corporis effluvia, gravedine perpetuâ impediunt. Quin & divinæ Palladis arcem sordium pondere atterunt; latrinisque ad sublimes ædium partes translatis, mentis solio cloacam admovent. Prodest quidem aliquando, hærentem à somno mucum sollicitare, & sternutationibus, lympham in vicinis glandulis stagnantem elicere: at qui remedio in consuetudinem verso abutuntur, non caput levant, sed opprimunt: & dum futuræ sanitatis spe, morbum sibi continuum asciscunt, ita lympham à reliqua sanguinis massa divellunt, ut ejus fibræ vehiculo quo ferebantur destitutæ, ferè immobiles coeant. Unde sæpius subitæ mortes, atque intestata senectus, arte malâ provocatum catarrhum excipiunt.

V.

QUÆ res nobis & substantiæ similitudine familiares, & qualitatum temperie benignæ, in usum quotidianum magna cum utilitate usurpantur, abusu fiunt pessimæ: nosque etiam aliquando subversis repente vitæ principiis jugulant. ut ideò non raro vini, & alimentorum etiam euchymorum mole nimiâ oppressus calor nativus subitò extin-

guatur. Sic & ſuavium odorum, qui uſu moderato naribus admiſſi cerebrum recreant, & cordis vires reficiunt, frequentior uſus, & copia largior, ſanguinem accendit, cerebrum concutit, & nonnunquam lipothymiam, aut inſultus movet epilepticos. Quis igitur furor eſt, eò uſque pernicioſo Nicotianæ pulvere abuti? ut non modò ſæpius quàm cibus & potus admoveatur: ſed eâdem etiam frequentiâ quâ aër in pulmones influit, naribus inducatur, atque ita illarum ductus occupet, ut quidquid aëris continuò per nares ad pulmonem rapitur, deleterio Peti ſulphure,& acri ſale imbutum accedat, atque hinc ſanguini mixtum, divinum laticem malignis ſpiritibus inficiat: quorum effero motu dum ſanguis velut œſtro percitus, ut ſeditioſos & deſultorios advenas extra clauſtra deturbet, ſibi luctuoſis diffidet armis, infauſtum ſæpe certaminis exitum immerita pars princeps luit. Titillationem quâ nares movet præſtigiatrix hæc Herba, quæ tam imperiosè de humana libertate triumphat, ut ejus captivi, etiam inviti, naribus illam inferant, non ineptè narium venerem licet appellare. At quemadmodum voluptatem illam, quam Venus quintâ ſui parte nectaris imbuit, brevem epilepſiam vocaverunt antiqui: ſic & illam Nicotianæ voluptatem, levem, ſed ferè continuam epilepſiam jure dixeris. Hujus enim acri pulvere vellicata quolibet momento tenuis narium membrana, capitis quoque menynges convellit: atque unà reliquas omnes corporis nervoſas partes ſuccutit; viſceraque etiam tam frequenter exagitat, ut illa deinceps qualibet ex causâ ad aſſuetam commotionem reducantur. Quantum enim membranæ narium conſenſus cum remotiſſimis viſcerum nervis valeat ad procellas ejuſmodi provocandas, teſtes ſunt repentini paſſionum hyſtericarum & melancholicarum inſultus, quos fulguris in morem vel leviſſimâ ſuaveolentis corporis aurâ nares ſubeunte, compertum eſt ſuſcitari; nec minori celeritate ingrati vaporis occurſu ſedari, quotidianâ notum eſt experientiâ. Hinc frequenter affectus ille, jam vaporis nomine celebris, occurrit, quem vulgus imperitum, minimeque ſollicitum, verane an abſurda loquatur, vaporibus & fumis ad caput,aliaſque partes affectas ſubito advolantibus fingit excitari. Temerè quidem, & inconſultâ præcordiorum ſtructurâ: nulla enim ſpiracula, aut apertæ ſatis ſeſe offerunt viæ, quibus ab alvinâ regione ad ſuperiores, tantus vaporum vortex poſſit erumpere, quanto eſſet opus ut præceps adeò tempeſtas inſurgeret, quæ genus omne nervoſum tumultuosè percellit. Motibus itaque convulſivis tumultus ille viſcerum debetur. Fibræ nimirum & membranæ, quibus compages eorum conſtat & continetur, aut acidis aculeis confixæ, vel ſuccis auſteris corrugatæ, vel tetrâ putridi ſpiritus mephiti agitatæ, contrahuntur; & ſucceſſivè varias reliquorum viſcerum fibras & membranas, nervorum ſocietate conſpirantes, immo & capitis menynges, ſimiles agunt in ſpaſmos, cerebrum-

que ipsum, contractis ejus involucris, opprimunt. Cum verò hæc symptomata partes sæpius & faciliùs invadant, prout illæ frequentioribus convulsionum insultibus ferè semper tremulæ, quadam sunt veluti consuetudine in convulsionem pronæ, palam est futurum ut ex perpetuâ titillatione quam Nicotianæ abusus movet, partes nervosæ omnes sint ad convulsionem dispositæ: ac proinde qualibet humorum irritatione, aut odoris appulsu, hisce convulsivis motibus corripiantur, qui nunc vapores audiunt. Illæ porro turbidis tot succussibus diutius lacessitæ, nativum sensim robur deponunt: & mox ingravescente tumultu, fibræ partium, dum crebrius contrahuntur, aut violentius extenduntur, disruptæ tandem, & in se invicem ruentes, exiguos tubulorum fornices destruunt, arcus obliterant, poros, meatus comprimunt. Atque adeò pervii anteâ ductus passim obturati, sanguinis & spirituum commeatum intercipiunt: ut nec in locum particularum quæ motu & expiratione diffluunt, novæ possint substitui; nec residuus sanguis ad venas libere valeat remeare. Unde partes nutritionis beneficio privantur: vel onere superfluo obruuntur: & alterutro pariter contabescunt. His accedit, quòd plures nervorum fibræ narcotico Peti halitu perfusæ stupescant. Quemadmodum enim Opii sulphur oleosis, æthereis, salinis, aut aqueis pariter liquoribus diluitur: quo singulari discrimine à reliquis sulphuris generibus discrepat: sic & congener Nicotianæ sulphur, dum constrictis ramosis quibus constat particulis arcto salinarum fœdere, subit insensiles fibrarum nervosarum meatus, atque ibi occurrente lymphâ vel spiritu dissolvitur, & ramosæ particulæ salinis vinculis expeditæ explicantur, ita sese invicem & meatus impediunt, ut sint spiritibus animalibus impervii, donec majore illorum affluente copiâ deturbentur. Verum si halitus narcotici successive sibi occursare non desinant, exiles fibrarum ductus ita constanter obstruuntur, ut vix ullis admissis spiritibus, nervos torpor occupet. Unde in ipsâ nonnunquam adolescentiâ membra labant; tremor manus solitis muneribus impares reddit; illusi pedes vitiosum corpus ferre recusant; viscera marcescunt; spiræ cordis elasticæ desultoriè moventur aut cessant; & sic tandem, vel disruptis & ruentibus partium staminibus, viventis machina dissolvitur; vel ejus motus, sine quo nusquam est vita, deficit; ut ideò quæ subductâ Nicotianâ tarda fuisset necessitas lethi, ejusdem abusu corripiat gradum.

Ergo ex Tabaci usu frequenti vitæ summa brevior.

Proponebat Parisiis CLAUDIUS BERGER, Parisinus, Baccalaureus Medicus. A. R. S. H. 1699.

Apud Franciscum Muguet, Regis & Facultatis Medicinæ Typographum.